

آموزش نی انبان
محسن شریفیان
با همکاری
بابک شهرکی

موسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۰۲۴۰۰-۷۷۵۰۶۵۵۳ فکس: ۰۲۴۰۰-۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com

info@mahoor.com

آموزش نی‌انبان

محسن شریفیان

با همکاری
بابک شهرکی

محمد افتخاری	ویراستار متن
ماکان صغیری و صهبا برنهاد	طراحی
حسین حیدرپور	عکس
سعید محمدی	نقاشی روی جلد
۱۳۹۹	چاپ دوم
۱۰۰۰	تعداد
باران	لیتوگرافی
پژمان	چاپ و صحافی

© حق چاپ محفوظ است.

شابیم: ۱۶-۸-۹۷۹-۰-۸۰۲۶۲۸-۱۶-۸ ISMN: 979-0-802628-16-8

فهرست مطالب

۹	پیش گفتار
بخش اول: خاستگاه و تاریخ نی انبان		
۱۱	نی انبان، احساس و میراث مشترک مردمان حاشیه‌ی خلیج فارس
۱۱	انواع نی انبان در جهان
۱۳	تصاویر انواع نی انبان
۱۴	نگاهی به تاریخچه‌ی نی انبان
۲۱	نی چُفتی
۲۱	نی انبان
۲۳	نی انبان در منابع فارسی
۲۴	نی انبان در ادبیات فارسی
۲۵	نی انبان در بوشهر
بخش دوم: اجزای نی انبان و طرز ساخت آن		
۲۹	نی
۲۹	پیگک
۲۹	دسته
۳۰	انبان
۳۱	
بخش سوم: کوک		
۳۳	کوک‌های نی انبان
۳۳	کوک کردن ساز
۳۳	
بخش چهارم: نگهداری ساز و بهداشت نوازنده		
۳۵	نگهداری ساز
۳۵	بهداشت نوازنده
۳۵	
بخش پنجم: نی انبان نوازی در بوشهر		
۳۹	فرم‌های مختلف نواختن نی انبان در بوشهر
۳۹	

۳۹	چوپی بوشهری
۴۰	شکی
۴۰	بندری
۴۰	چوپی چاردسماں (چهاردسماں)
۴۰	مولودی
۴۳	بخش ششم: نگاهی به تئوری موسیقی
۵۳	بخش هفتم: نواختن نی انبان
۵۳	نت های نی انبان
۵۴	الفبای نواختن نی انبان
۵۵	طرز انگشت گذاری
۵۵	تمرین بانی تکی
۵۶	تمرین بانی انبان
۶۳	بخش هشتم: تمرین ها
۶۳	نکات مهم در تمرین ها
۶۴	توضیح درس ها
۶۴	درس یک تا بیست و سه (۴)
۷۱	درس بیست و چهار تا سی و هفت (۸)
۷۵	توضیح ملودی ها
۷۶	توضیحاتی در مورد ضبط قطعات
۷۷	بخش نهم: متن ترانه ها
۷۷	۱. لیلا لیلا
۷۸	۲. هله مالی
۷۸	۳. ربابه
۷۹	۴. دلیجانی
۸۰	۵. حنابندان
۸۱	۶. پلا پلا
۸۲	۷. هله دان
۸۳	۸. جومهی ویل چاپی
۸۴	۹. دریا دریا
۸۵	۱۰. مو میرم به بندر
۸۶	۱۱. رقص قلعه
۸۶	۱۲. رقص خرمشهری
۸۷	۱۳. رقص بندری (۱)

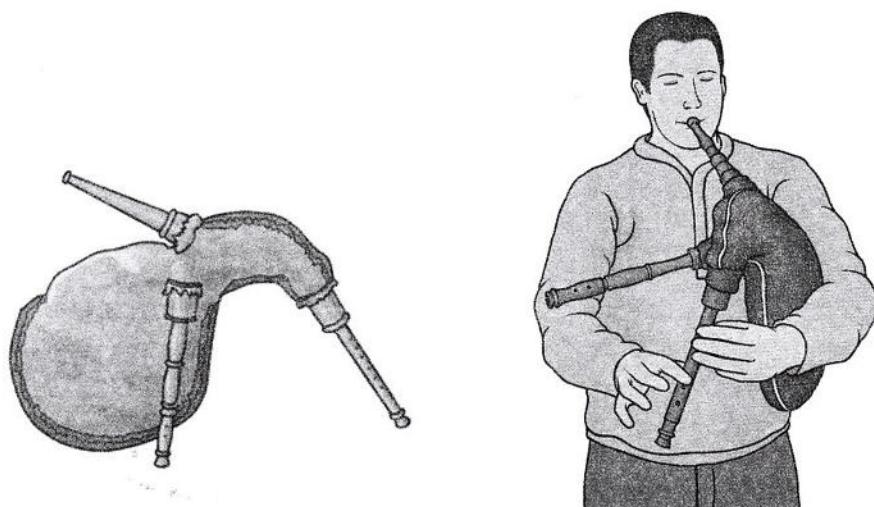
۸۷	۱۴. رقص بندری (۲)
۸۸	۱۵. رقص تینا
۸۸	۱۶. رقص ناخدا
۸۹	۱۷. رقص موج
۸۹	۱۸. سرددستِ یارم (چاردسمال)
۹۱	۱۹. شنیدم بهمنی (چوپی)
۹۲	منابع

مدل نی انبان (Bagpipe) در سراسر جهان وجود دارد.^۱

از انواع شاخص این ساز در آسیا می‌توان به تولوم (Tulum) در ترکیه، پارکاپزوك (Parkapzuk) در ارمنستان، چیبونی (Chiponi) در گرجستان و سروتی اوپانگا (Sruti upanga) در جنوب هند اشاره کرد. در افریقا هم می‌شود از زوکرا (Zukra) در لیبی، زمر (Zamar) در مراکش، مزود (Mizwad) در تونس و تدقیتا (Tadghtita) در الجزایر نام برد. در اروپا نیز گایدا (Gaida) در بلغارستان، سامبونا (Koziol) در یونان، دودا (Duda) در بلاروس، ولینکا (Volynka) در روسیه، کوزیول (Tesambouna) در لهستان، سیمپوا (Cimpoi) در رومانی، ایستراسکی می (Istraski mihi) در کرواسی، توروپیل (Torupill) در استونی، دودل زاک (Doedelzak) در هلند و بلژیک، هوملشن (Hummelchen) و مارک زاک فایفه (Marktsackpfeife) در آلمان، کورنموز (Cornemuse) و بینیو (Biniou) و موذ دو کوغ (Musette de cour) در فرانسه، گایتا دو بوتو (Gaita de boto) و گایتا گالیگا (Gaita gallega) در اسپانیا از نی انبان‌های رایج هستند. در این میان بگ پایپ (Bagpipe) انگلیسی و انواع آن، مانند های لند (Highland)، کورنیش (Cornish)، انگلیش (English) و بوردر (Border) بسیار مشهور هستند.

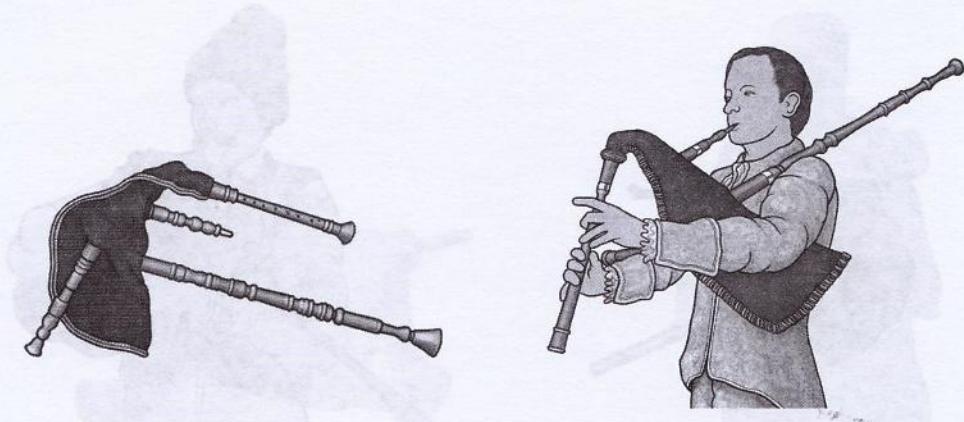
از سال ۱۹۶۲ میلادی نیز نی انبان‌های الکترونیک (Electronic Bagpipes) مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

تصاویر انواع نی انبان

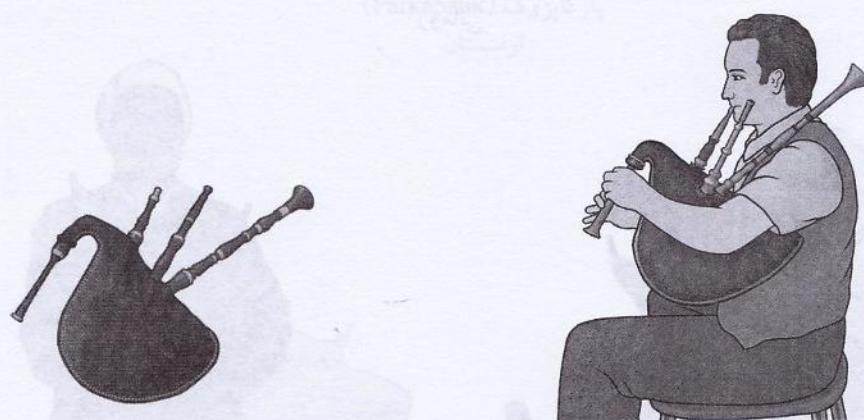
ساک پیپا (Sack pipa)
سوئد

۱. این انجمن چند سالی است که دهم مارس را «روز جهانی نی انبان» نام‌گذاری کرده است. نگارنده نیز با انگیزه‌ی تحکیم این میثاق موسیقایی جهانی برای به رسمیت شناختن این روز در ایران با این انجمن همکاری نموده است. انجمن جهانی نوازندگان نی انبان بهترین رویداد روز جهانی نی انبان را در سال ۲۰۱۵ به تلاش این جانب در گردهمایی نوازندگان نی انبان در استان بوشهر اخصاص داد.

(Piva)

ایتالیا

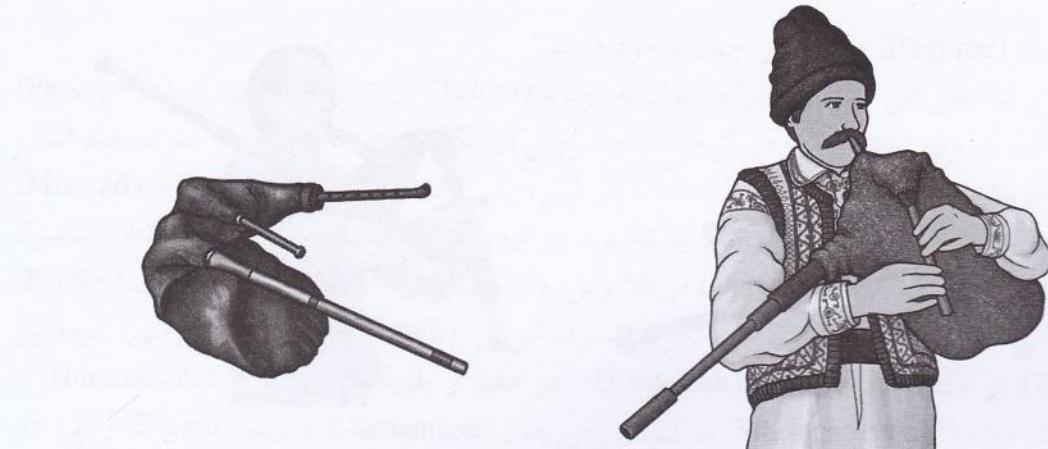
(Biniou)

فرانسه

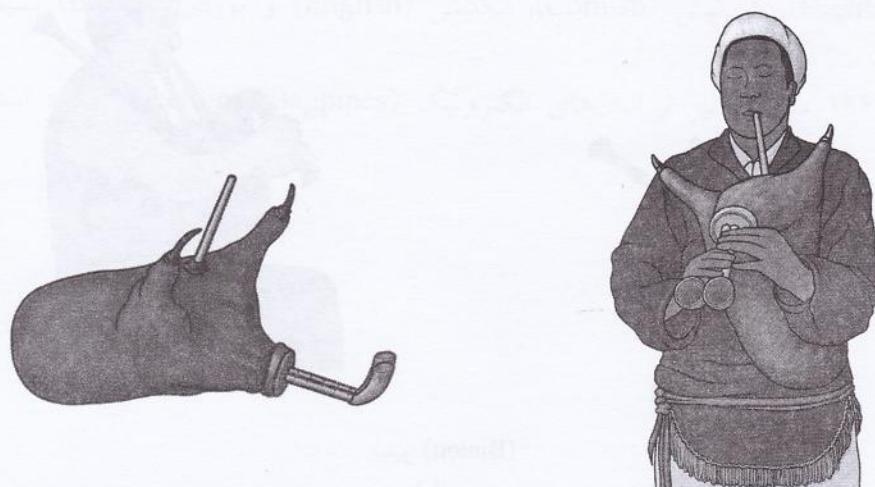

(Cornemuse)

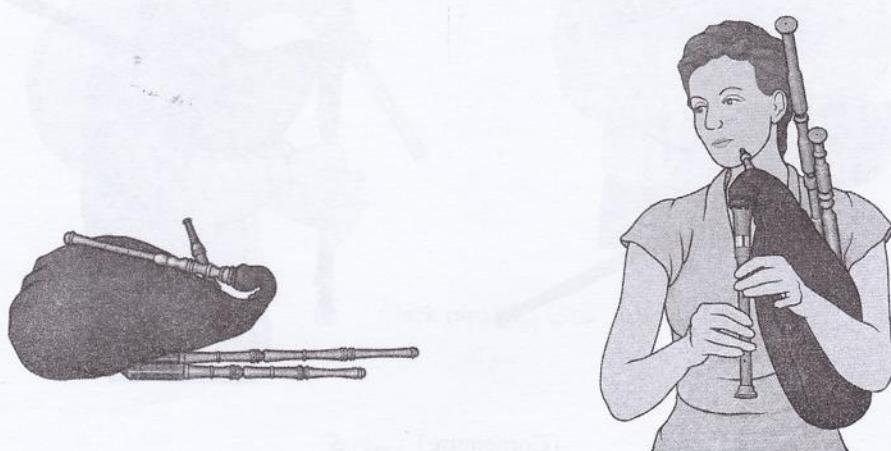
فرانسه

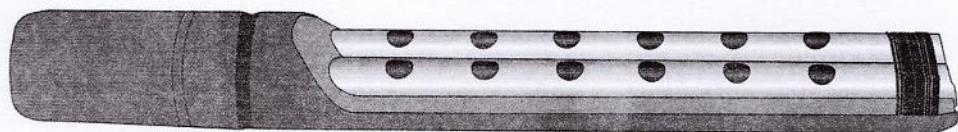
(Cimpoi) سیمپوا
رومانی

(Mizwad) مزود
تونس

(Hümmerchen) هوبلشن
آلمان

دسته‌ی نی انبان

محل قرار گرفتن قمیش

انبان

انبان در واقع پوست بُز دباغی شده است. معمولاً موهای حیوان را با آهک یا به شیوه‌ی گندزادایی از پوست می‌زدایند و چربی‌ها و مواد زاید را از درون پوست پاک می‌کنند. سپس قسمت پاهای و پایینی پوست را از داخل جمع کرده و با کِش و پلاستیک مسدود می‌کنند و بعد قسمت گردن آن را هم می‌بندند. محل دست چپ حیوان را با قرار دادن لَبک که از جنس چوب یا پلاستیک است مسدود می‌کنند. محافظت نایلونی را به صورتی در انتهای لبک قرار می‌دهند که هوای انبان از طریق آن برگردد و پس از اتمام دمیدن، هوای درون مَشك به پلاستیک فشار آورد تا به سمت لبک برگردد و با مسدود کردن آن، مانع خروج هوا از لبک شود. پس از آماده شدن انبان، دسته‌ی ساز را به جای دست راست حیوان به انبان متصل می‌کنند.

گاهی برای انبان روپوشی زیبا از انواع پارچه تهیه می‌کنند تا هم ظاهر ساز را زیباتر جلوه دهد و هم به نوعی محافظت پوست باشد. در حال حاضر، سازندگان انبان با انواع رنگ‌ها و طرح‌های ابداعی و چشم‌نواز، جلوه‌ی زیبایی به نی انبان ایرانی داده‌اند که در دنیا کم نظری است. برای رنگ کردن انبان معمولاً از حنا استفاده می‌کنند. در نقاشی و طراحی‌های امروزی از انواع رنگ‌های شیمیایی و صنعتی نیز استفاده می‌شود که مانند گاری آن‌ها روی پوست بسیار زیاد است.

برای تزیین نی انبان از سر آن یا همان قسمت گردن نوعی طناب آویزان می‌کنند که به آن «گلُمپور» یا «آویز» می‌گویند. گلُمپور در اصل حکم تزیین انبان را دارد و جنس لخت و ظریف آن باعث می‌شود نوازنده هنگام نواختن بتواند آن را ماهرانه در هوا بچرخاند.

انبان محفظه‌ی ذخیره‌ی هوا برای نوازنده است. او انبان را بین دو دست در آغوش می‌گیرد و با فشاری که توسط آرنج و بازوی‌های خود به آن وارد می‌کند هوای ذخیره‌شده در مَشك را به سوی قمیش هدایت می‌کند.^۱

۱. ن.ک.: اهل ساز: سازشناسی موسیقی بوشهر. محسن شریفیان.

موسیقی هر منطقه همچون گویش‌های بومی، لهجه، نشانه و طعم خودش را دارد. نشانه و طعم موسیقی جنوب، همان ساز اصلی و شناخته‌شده‌ی موسیقی محلی بوشهر، نی‌انبان است که جغرافیای حضورش تا استان‌های خوزستان، هرمزگان و کرمان گسترده شده است.

به دلیل علاقه‌ی وافر به موسیقی منطقه و همچنین وجود مشتاقان و علاقهمندان فراگیری ساز نی‌انبان، تلاش کرده‌ام با بهره‌گیری از تجربه‌های موفق در زمینه‌ی نوازنده‌ی و آموزش موسیقی و مطالعه شیوه‌های مختلف آموزش نواختن نی‌انبان در سراسر جهان و بهره‌گیری و استفاده از فنون نوازنده‌گان شاخص این ساز، متده آموزشی خود را پی‌ریزی کرده و کتاب آموزش نی‌انبان را به چاپ برسانم.

این کتاب، درآمد و آغازی برای آموزش سیستماتیک نی‌انبان ایرانی است، سازی که پیش از این، همچون دیگر سازهای نواحی ایران و کشورهای شرقی، به شیوه‌ی سنتی و سینه‌به‌سینه آموزش داده شده است. با ارائه‌ی لوح فشرده‌ای که همراه کتاب است، علاقهمندان و هنرجویان این ساز می‌توانند با قواعد و اسلوب ساده، آسان و صحیح، نواختن نی‌انبان را فرا بگیرند.

محسن شریفیان

مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور

Mahoor Institute of Culture and Arts

www.mahoor.com info@mahoor.com

بتهوون
btehvan

مرکز موسیقی بتهوون شیراز